

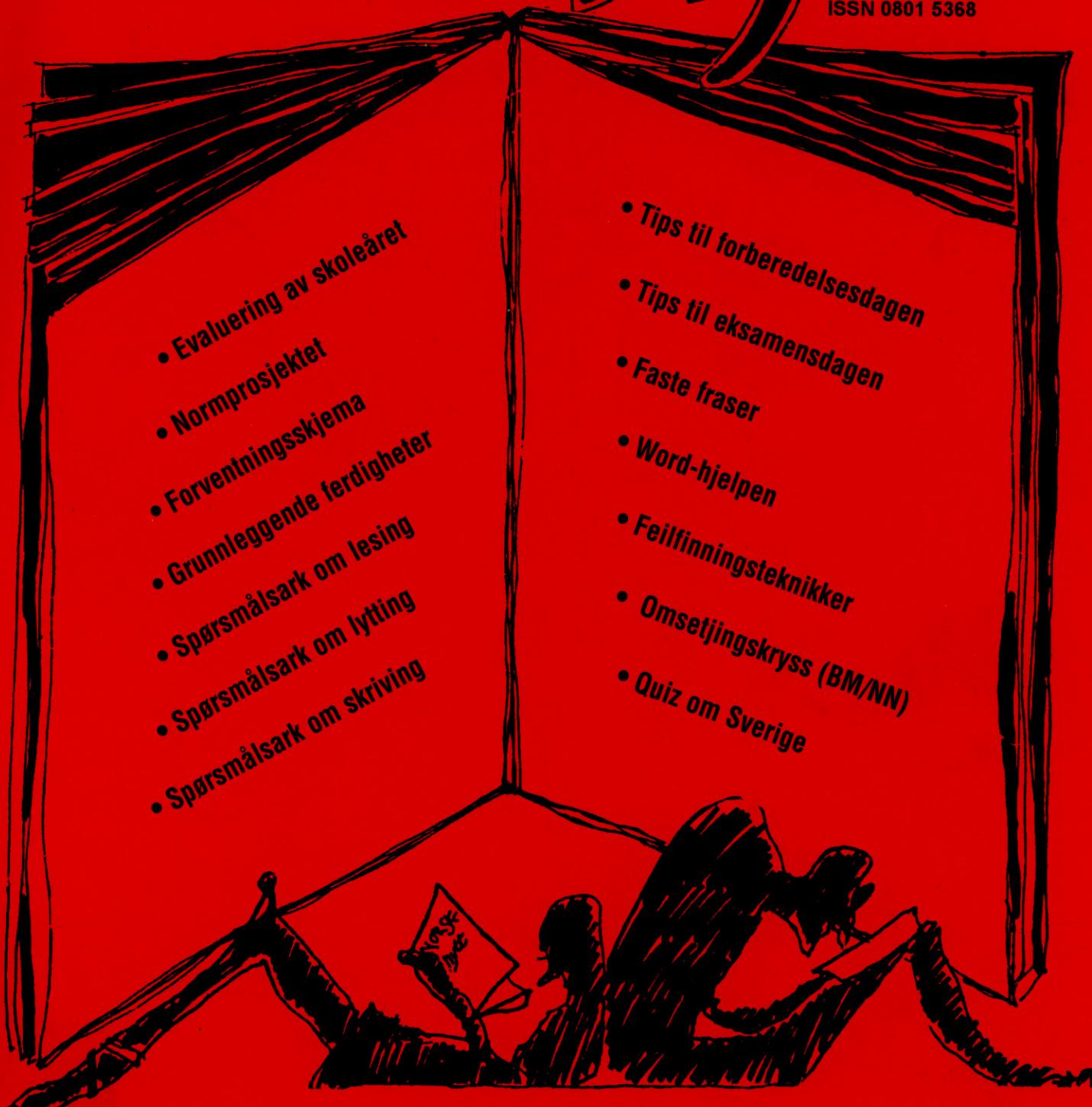
– et aktuelt læremiddel
i tidsskriftform

Norsknytt

ISSN 0801 5368

- Evaluering av skoleåret
- Normprosjektet
- Forventningsskjema
- Grunnleggende ferdigheter
- Spørsmålsark om lesing
- Spørsmålsark om lytting
- Spørsmålsark om skriving

- Tips til forberedelsesdagen
- Tips til eksamensdagen
- Faste fraser
- Word-hjelpen
- Feilfinningsteknikker
- Omsetjingskryss (BM/NN)
- Quiz om Sverige

Hva er Norsknytt?

Norsknytt er et læremiddel i tidsskrift-format, særlig myntet på norsklærere i ungdomsskolen. Et overordnet mål for tidsskriftet er å tilby lærere kopieringsoriginaler, praktiske undervisningstips og faglig oppdatering. Norsknytt ønsker å gi liv og variasjon til norskundervisningen.

Norsknytt ble startet opp av norsk-læreren Jon Hildrum i Namsos i 1976. Nord-Trøndelag fylkeskommune finansierte i en lengre periode utgivelsen av Norsknytt, for å sikre at tidsskriftet ble tilgjengelig for alle ungdomsskolene i Nord-Trøndelag. Senere har tidsskriftet spredt seg til resten av landet.

Alle tekstene i Norsknytt er omfattet av opphavsrett, men lærere kan fritt kopiere alt stoff som er tilrettelagt for elever.

Siden oppstarten har Norsknytt hatt to redaktører. Norsklærer Jon Hildrum var redaktør fra 1976 til 2006. Norsklærer Øystein Jetne har vært redaktør siden 2007.

Vil du abonnere?

Et årsabonnement (fire numre per år) koster 590,- kroner. Bestillingen sendes:

Norsknytt
Postboks 303
7601 LEVANGER

eller:

post@norsknytt.no

Tidligere årganger

Abonnenter på Norsknytt har anledning til å bestille tidligere årganger til redusert pris. Porto og forsendelseskostnader kommer i tillegg:

- ◆ Årgangene fra 1990 til 1992 koster 50,- kroner per årgang.
 - ◆ Årgangene fra 1993 til 2006 koster 200,- kroner per årgang.
 - ◆ Årgangene fra 2007 til 2014 koster 350,- kroner per årgang.

Innholdsfortegnelse for Norsknytt 1-2015

- 4** Tilbakemelding til norsklæreren
 - 5** Norm-prosjektet
 - 8** Grunnleggende ferdigheter
 - 9** Spørsmålsark om lesing
 - 10** Spørsmålsark om lytting
 - 11** Spørsmålsark om skriving
 - 12** Spørsmålsark om munnleg aktivitet
 - 13** Spørsmålsark om digitale ferdigheter
 - 14** Tips til forberedelsesdagen
 - 16** Hjelpeark til forberedelsesdagen – sammendrag
 - 17** Hjelpeark til forberedelsesdagen – skrivemuligheter
 - 18** Tips til eksamensdagen
 - 20** Faste fraser til sammenlikningsoppgaver
 - 21** Word-hjelpen
 - 22** Feilfinningsteknikker i Word
 - 24** Omsetjingskryss
 - 28** Svenske-quiz
 - 33** Fasitsider

Gode endringer i regelverket om vurdering

Skoleåret 2015/2016 bringer med seg endringer når det gjelder forholdet mellom underveisvurdering og sluttvurdering. De siste årene har norsklærere på ungdomstrinnet bare kunnet bruke vurderingssituasjoner fra vårhalvåret på tiende trinn som grunnlag for standpunkt-karakteren. Fra nå av skal læreren også kunne trekke inn elevprestasjoner fra tidligere halvår – dersom dette er til gunst for eleven. For både norsklærere og elever på tiende trinn kan denne nye ordningen innebære et mindre heseblesende vårhalvår. Mye mulig ordningen også medføre et bredere vurderingsgrunnlag og mer varierede arbeidsmåter gjennom skoleåret. For eksempel vil det høsten 2015 være mulig å legge opp til ulike former for fordypningsarbeid (kortfilmproduksjon, litterær fordypning, osv.) som kan brukes som en del av vurderingsgrunnlaget. Mer om dette temaet kommer i neste nummer av Norsknytt.

I dette første nummeret av 2015-årgangen byr vi på litt av hvert. Blant annet inviterer vi elevene til å vurdere norskundervisningen ved å skrive tekster til norsklæreren i ulike sjangerer. Ideen er inspirert av førsteamenuensis Marthe Blikstad-Balas ved UiO, som på LNUs landskonferanse i Tromsø oppfordret til bruk av kreative tilbakemeldinger, også fra elevhold. Når elevene selv får velge sjangeren de vil bruke for å formidle tankene sine om norskundervisningen, kan læreren få flere aha-opplevelser enn vanlig!

I dette nummeret vier vi også plass til NORM-prosjektet, som skal ha medført betydelig forbedret skriveopplæring ved mange barneskoler rundt om i landet. Er prosjektet så vellykket som de første resultatene tyder på, vil også ungdomsskolelærere snart merke at noe gledelig har skjedd med elevenes skriveferdigheter. De klare forventningsnormene kan blant annet brukes som utgangspunkt for samtaler mellom barneskolelærere og ungdomsskolelærere.

Temaet for skriftlig eksamen i 2015 var «sult». Eksamensresultatene viser at jentene har fått klart bedre karaktergjennomsnitt enn guttene både på hovedmålsdagen (3,8 vs. 3,2) og på sidemålsdagen (3,4 vs. 2,9). Mange norsklærere bruker forberedelsesmateriellet og eksamensoppgavene om høsten for å vise elevene hva som venter dem. I dette Norsknyttnummeret bringer vi generelle tips om bruken av forberedelsesdagen og eksamensdagen.

Arbeid med nynorsk rettskrivning krever tid. To kryssord i A3-format kan være en god hjelp og en litt morsom arbeidsmåte for de elevene som har nynorsk som sidemål. Elevene skal bruke stikkordene på bokmål til å finne fram til løsningsordene på nynorsk: Bare den korrekte stavemåten vil hjelpe elevene til å fylle ut hele kryssordet – også kontrollordet.

Helt til slutt i nummeret har vi plassert en Sverige-quiz. Hensikten med denne er først og fremst å gi elevene litt kulturkunnskap om nabolandet vårt – og en dose underholdning.

Hvordan har norsktimene vært?

For alle norsklærere er det nyttig å få vite mer om hvordan elevene oppfatter norsktimene på skolen. Istedenfor å fylle ut et spørreskjema kan du kanskje få fram poengene dine ved å skrive i en sjanger som du selv har valgt? Ta en titt på forslagslisten under – og velg selv hvordan du vil formidle tankene dine til norsklæreren din. Lag gjerne din egen vri på tema og sjanger!

- Skriv et postkort til læreren fra bakerste benk.
- Skriv et dikt om den typiske norsktimen.
- Skriv et leserbrev om hvordan norskfaget kan bli mer nyttig.
- Skriv dagboktekster fra et knippe norsktimer. Få fram ulike stemninger/forventninger.
- Skriv et skuespill fra en norsktimen der dere jobber med sidemålet.
- Skriv en fiktiv nettsamtale om tekstene dere møter i norskfaget.
- Skriv et essay om (u)rettferdige norskarakterer.
- Skriv et eventyr om tre elever som prøver å få en sekser i norskfaget.
- Skriv en novelle fra en norsktimen. Legg inn mange skildringer og mye tankereferat.
- Skriv en anmeldelse av en selvvalgt norsktimen.
- Skriv et portrettintervju med en av elevene om undervisningen i norsk muntlig.
- Lag en reklameplakat for norsktimene i klassen din.
- Skriv en søknad om å få følge klassens norsktimer også til neste år.
- Skriv en tale der du påpeker mangler og foreslår forbedringer ved skriveopplæringen.
- Skriv en lovtale der du roser alt det gode som har skjedd i norsktimene.

Hva kan vi forvente av åttendeklassingene?

Siden 2012 har forskergruppen bak det såkalte NORM-prosjektet prøvd å finne ut hva det er rimelig å forvente av elevenes skriveferdigheter etter sjuende trinn i grunnskolen. Svarene er tidvis mer presise enn kompetanse målene i norskfaget.

Dagsavisen kunne i mars 2015 bruke overskriften «Skrivesuksess for norske elever» om de foreløpige resultatene fra NORM-prosjektet. Over 3000 elever og 500 lærere har de to siste årene blitt fulgt tett opp av forskergruppen, som nå kan dokumentere stor framgang blant elevene:

- ✓ Elevene som deltok i skriveprosjektet, har presteret betydelig bedre enn elevene som ikke deltok i prosjektet. Mange av de elevene som har vært fulgt over to år, har gjort framgang som normalt tilsvarer tre eller fire års skolegang.
- ✓ Elevenes bedring i skriveferdigheter viste seg uavhengig av elevenes kjønn, alder, etniske bakgrunn og skoletilhørighet.

Ennå er ikke forventningsnormene ordentlig etablert ved landets barneskoler, men normene har i mange kommuner vært utgangspunkt for samtaler mellom barneskolelærere og ungdomsskolelærere.

Tydelige forventninger til små elever

Forventningsnormene, som er gjengitt på de to neste sidene, er delt inn i sju vurderingsområder. For norsklærere på ungdomstrinnet vil det være mest nærliggende å titte på normene for sjuende trinn.

Legg likevel merke til at skriveforskerne mener det er riktig å stille tydelige – og etter norsk tradisjon uvanlig høye krav – til elevene også når de entrer mellomtrinnet. Etter fjerde trinn skal elevene blant annet kunne ...

- sette sammen teksten med innledning, hoveddel og avslutning
- bruke utbygde substantivfraser
- samskrive sammensatte ord
- bruke komma ved opprampsing og foran «men»
- markere direkte tale med replikkstrek eller kolon og sitattegn
- la håndskriften følge linjene
- bruke sammenhengende, leselig håndskrift

Selv om de ovennevnte kravene gjelder elevene på småskoletrinnet, kan de altså være aktuelle også for mange elever på ungdomstrinnet ...

Veksling mellom skriverposisjoner

Noen av faguttrykkene og forventningene fra NORM-prosjektet kan fortjene ekstra omtale. Hva

vil det for eksempel si at elevene etter sjuende trinn skal kunne velge mellom og veksle mellom ulike skriverposisjoner? Hvis elevene skriver et leserinnlegg om mobilforbud på skolen, bør de kunne veksle mellom å formidle synspunktene til «en engasjert elev», «en rektor» og «en helsesøster». De ulike brillene er nyttige når elevene utforsker mulige argumenter og mulige skrivemåter.

Flere svar og tips til undervisningsopplegg finnes på de rikholdige nettsidene til Skrivesenteret.

Krav til formelle ferdigheter

Kravene til rettskrivning, formverk og tegnsetting er de mest spesifikke i NORM-tabellen. Elevene bør etter sjuende trinn mestre ortografisk skriving, men fortsatt er det naturlig med skrivefeil i lavfrekvente ord som elevene sjeldent eller aldri har sett på trykk. Elevene bør videre ha kontroll på og/å-reglene og da/når-reglene.

Tegnsettingskravet er kanskje det kravet som dagens ungdomsskoleelever er lengst unna å oppnå. Forskergruppen i NORM-prosjektet mener det er helt rimelig å forvente at sjuendeklassinger mestrer komma mellom helsetninger og etter leddsetninger. Sjuendeklassinger bør også mestre bruken av kolon, parentes, bindestrek og avsnitt.

Et annet sett med forventninger knytter seg til sammenhengen mellom og i de ulike delene av teksten. Det er rimelig å forvente at en fersk åttendeklassing mestrer avsnittet som organiseringssprinsipp og kan markere avsnitt grafisk. Det kan også forventes at ferske åttendeklassinger bruker varierte koplingsmarkører for å uttrykke sammenheng i teksten, for eksempel «på den ene siden» og «på den andre siden».

Skriveprøver som tilbudsprøver

De nyutviklede skriveprøvene for åttende trinn, som ikke er rent norskfaglige, er ypperlige å bruke for å få større innsikt i elevens skriveferdigheter i forhold til forventningsnormene. Disse skriveprøvene ligger i PAS, så lærere kan laste ned både oppgaver, eksempler og vurderingsveiledninger. Kommuniserer ungdomsskolen godt med de tilhørende barneskolene, kan barneskolene få viktige tilbakemeldinger om hvilke vurderingsområder deres tidligere elever mestrer godt og mindre godt.

Norm-prosjektet gir svar på hva som er rimelig å forvente av elever på ulike årstrinn.

Disse forventningene bygger på omfattende studier av elevtekster fra hele landet.

Utfyllende opplysninger finnes på denne nettadressen: norm.skrivesenteret.no

Vurderingsområde 1: Kommunikasjon

Under *Kommunikasjon* vurderes det i hvilken grad teksten kommuniserer med lesere på en relevant måte.

Etter 4. trinn	Etter 7. trinn
<p>Skriveren skal:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ innta en relevant skriverposisjon ▪ vende seg på en relevant måte til en eller flere kjente lesere ▪ bruke en overskrift som orienterer leseren på en relevant måte. 	<p>Skriveren skal:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ innta relevante skriverposisjoner og kunne veksle mellom ulike relevante skriverposisjoner ▪ vende seg på en relevant måte til kjente og/eller ukjente lesere.

Vurderingsområde 2: Innhold

Under *Innhold* vurderes det om det som teksten handler om, er relevant og utdypet.

Etter 4. trinn	Etter 7. trinn
<p>Skriveren skal:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ presentere egne inntrykk, erfaringer, tanker og/eller meninger ▪ presentere på en relevant og utdypet måte et innhold hentet fra forestillinger, erfarings- og/eller kunnskapsområder som skriveren er kjent med. 	<p>Skriveren skal:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ presentere egne og andres forestillinger, erfaringer og synspunkt på en utdypet måte ▪ presentere og utdype et innhold som er tematisk relevant, for eksempel for det fagområdet man skriver om ▪ tilpasse mengden av innhold til det som teksten handler om.

Vurderingsområde 3: Tekstoppbygging

Under *Tekstoppbygging* vurderes teksts overordnede komposisjon, sammenhengen mellom de enkelte delene av teksten og i de ulike delene av teksten.

Etter 4. trinn	Etter 7. trinn
<p>Skriveren skal:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ mestre noen relevante komposisjonsprinsipp ▪ sette sammen teksten med innledning, hoveddel og avslutning ▪ skape tematisk sammenheng i de ulike delene av teksten ▪ uttrykke sammenheng i teksten med koplingsmarkører som «eller», «men», «fordi» og liknende. 	<p>Skriveren skal:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ mestre ulike måter å strukturere tekster på ▪ komponere teksten på en formålstjenlig måte (f.eks. sjanger) ▪ mestre avsnitt som organiséringsprinsipp ▪ bruke varierte koplingsmarkører for å uttrykke sammenheng i teksten.

Vurderingsområde 4: Språkbruk

Under *Språkbruk* vurderes ordvalg, setningsoppbygging og stil.

Etter 4. trinn	Etter 7. trinn
<p>Skriveren skal:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ bruke fullstendige fortellende setninger, spørre- og bydesetninger▪ bruke utbygde substantivfraser▪ ha noe variasjon i begynnelsen av setninger▪ bruke et relevant og variert ordforråd, blant annet begreper fra skolefag▪ ha innslag av språklige virkemidler▪ mestre bruk av indirekte og direkte tale som et virkemiddel.	<p>Skriveren skal:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ bygge opp komplekse og varierte setninger▪ bruke et relevant, variert og presist ordforråd, også fagbegreper▪ bruke en relevant språklig stil▪ bruke varierte språklige virkemidler.

Vurderingsområde 5: Rettskrivning og formverk

Under *Rettskriving og formverk* vurderes det i hvilken grad eleven behersker reglene for korrekt skriftlig bokmål eller nynorsk.

Etter 4. trinn	Etter 7. trinn
<p>Skriveren skal:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ mestre fonografisk skriving▪ samskrive sammensatte ord▪ bruke stor forbokstav i egennavn og i ny setning etter punktum▪ mestre ikke-lydrette pronomener og spørreord▪ mestre bruk av dobbel konsonant i vanlige ord▪ mestre bøyingsverket i bokmål.	<p>Skriveren skal:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ mestre ortografisk skriving▪ mestre skillet mellom og/å og da/når

Vurderingsområde 6: Tegnsetting

Under *Tegnsetting* vurderes det om skriveren behersker de formelle reglene for bruk av skilletegn.

Etter 4. trinn	Etter 7. trinn
<p>Skriveren skal:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ mestre bruk av punktum, utropstegn og spørsmålstege▪ bruke komma ved opprampsing▪ bruke komma foran «men»▪ markere direkte tale med replikkstrek eller kolon og sitattegn.	<p>Skriveren skal:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ mestre bruk av kolon, parentes og bindestrek▪ bruke komma mellom helsetninger▪ bruke komma etter leddsetninger.

Vurderingsområde 7: Bruk av skriftmediet

Under *Bruk av skriftmediet* vurderes den grafiske utformingen og håndskriften.

Etter 4. trinn	Etter 7. trinn
<p>Skriveren skal:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ skape tekster med et oversiktlig sideoppsett▪ bruke ulike uttrykksmidler som verbalspråk, tegninger, bilder og symboler▪ markere mellomrom mellom ord tydelig▪ bruke og følge marg og linjer▪ markere overskriften grafisk▪ markere avsnitt etter innledning og foran avslutning▪ skape estetisk tiltalende tekster▪ bruke sammenhengende håndskrift▪ bruke leselig håndskrift.	<p>Skriveren skal:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ skape et oversiktlig og hensiktsmessig sideoppsett▪ markere avsnitt grafisk▪ kombinere ulike multimodale uttrykksmidler for å skape helhet og mening i teksten▪ bruke digitale tekstressurser med ulike kommunikative og estetiske formål.

30 spørsmål om lesing			
Spørsmål	Oppgave	Antwort	Beskrivelse
Hva har du lært?	Oppgave 1	Hva har du lært?	Oppgave 1
Hva har du lært om den ene leseren?	Oppgave 2	Hva har du lært om den ene leseren?	Oppgave 2
Hva har du lært om den andre leseren?	Oppgave 3	Hva har du lært om den andre leseren?	Oppgave 3
Hva har du lært om boken?	Oppgave 4	Hva har du lært om boken?	Oppgave 4
Hva har du lært om boken?	Oppgave 5	Hva har du lært om boken?	Oppgave 5
Hva har du lært om boken?	Oppgave 6	Hva har du lært om boken?	Oppgave 6
Hva har du lært om boken?	Oppgave 7	Hva har du lært om boken?	Oppgave 7
Hva har du lært om boken?	Oppgave 8	Hva har du lært om boken?	Oppgave 8
Hva har du lært om boken?	Oppgave 9	Hva har du lært om boken?	Oppgave 9
Hva har du lært om boken?	Oppgave 10	Hva har du lært om boken?	Oppgave 10
Hva har du lært om boken?	Oppgave 11	Hva har du lært om boken?	Oppgave 11
Hva har du lært om boken?	Oppgave 12	Hva har du lært om boken?	Oppgave 12
Hva har du lært om boken?	Oppgave 13	Hva har du lært om boken?	Oppgave 13
Hva har du lært om boken?	Oppgave 14	Hva har du lært om boken?	Oppgave 14
Hva har du lært om boken?	Oppgave 15	Hva har du lært om boken?	Oppgave 15
Hva har du lært om boken?	Oppgave 16	Hva har du lært om boken?	Oppgave 16
Hva har du lært om boken?	Oppgave 17	Hva har du lært om boken?	Oppgave 17
Hva har du lært om boken?	Oppgave 18	Hva har du lært om boken?	Oppgave 18
Hva har du lært om boken?	Oppgave 19	Hva har du lært om boken?	Oppgave 19
Hva har du lært om boken?	Oppgave 20	Hva har du lært om boken?	Oppgave 20
Hva har du lært om boken?	Oppgave 21	Hva har du lært om boken?	Oppgave 21
Hva har du lært om boken?	Oppgave 22	Hva har du lært om boken?	Oppgave 22
Hva har du lært om boken?	Oppgave 23	Hva har du lært om boken?	Oppgave 23
Hva har du lært om boken?	Oppgave 24	Hva har du lært om boken?	Oppgave 24
Hva har du lært om boken?	Oppgave 25	Hva har du lært om boken?	Oppgave 25
Hva har du lært om boken?	Oppgave 26	Hva har du lært om boken?	Oppgave 26
Hva har du lært om boken?	Oppgave 27	Hva har du lært om boken?	Oppgave 27
Hva har du lært om boken?	Oppgave 28	Hva har du lært om boken?	Oppgave 28
Hva har du lært om boken?	Oppgave 29	Hva har du lært om boken?	Oppgave 29
Hva har du lært om boken?	Oppgave 30	Hva har du lært om boken?	Oppgave 30

Spørsmålsark med flere bruksmåter

Hva skal til for at elevene våre skal bli flinkere til å lytte, lese, tale og skrive? Hvordan kan elevene våre bli enda bedre til å bruke teknologiske hjelpemidler fornuftig? Spørsmålsarkene på de neste sidene kan være med på å gjøre elevene mer bevisste på grunnleggende ferdigheter.

God skriveundervisning er god undervisning i skrivestrategier, hevder Skrivesenteret. På den samme måten kan Lesesenteret hevde at god leseundervisning er god undervisning i lesestrategier. Men er det egentlig slik at elevene er særlig bevisste på sine egne læringsstrategier?

Funn fra PISA-undersøkelsene tyder på at norske elever i liten grad reflekterer over sin egen læring. Noen steder i læreplanen står det at elevene skal kunne vurdere sin egne tekster og sine egne framføringer. I praksis kan det fort bli slik at elevene kommenterer produktene sine, og bare i liten grad den prosessen som leder fram til produktene. Kanskje kan mer fokus på de grunnleggende ferdighetene være til hjelp for elevene?

Samarbeidslæring og forskrivingsaktiviteter

Spørsmålsarkene på de fem neste Norsknytt-sidene knytter seg til fem sentrale kompetanser i alle klasseromsfag: lesing, lytting, skriving, muntlig aktivitet og digitale ferdigheter.

De aller fleste spørsmålene er åpne, bare et fåtall har fasitsvar. Hovedhensikten med spørsmålene er å sette i gang tanker hos elevene. Dette kan skje ved at elevene i par eller grupper snakker seg gjennom spørsmålsarkene. En annen mulighet er at læreren klipper opp arket og deler ut ett spørsmål til hver elev: Etterpå kan læreren styre elevene til å finne en ny makker hvert minutt og stille makkeren det spørsmålet som står på lappen.

Litt uhøytidelig samarbeid med medelevene kan fungere godt som en forberedelse til en mer

seriøs klasse samtal. Skal elevene skrive egne tekster, kan noen av spørsmålene fungere som replikker – eller som startsetninger i avsnitt.

Skisse til treårsplan

I løpet av et treårløp kan en norsk lærer forsøke å mane fram bevissthet både om sjanger og læringsstrategier. Tar eleven med seg egne tekster til utviklingssamtalen, kan oppsettet nedenfor være med på å sikre at fokuset flytter seg litt fra halvår til halvår:

- La elevene skrive en **fagartikk**el om lesing på høstparten i åttende klasse. Krev at elevene skal få fram tanker om leselyst, leseferdigheter og lesestrategier.
 - La elevene lage en **fortelling** på vårparten i åttende klasse. Krev at elevene gjennom skildringer, tankreferat og replikker skal formidle kunnskap om gode og dårlige skrivestrategier.
 - La elevene skrive et **skuespill** på høstparten i niende klasse. Krev at elevene skal vise fram kunnskap om lyttesituasjoner og lyttestrategier i manuskriptet.
 - La elevene skrive et **intervju** om på vårparten i niende klasse. I intervjuet skal elevene få fram hva digitale ferdigheter har med norskfaget å gjøre.
 - La elevene skrive et **kåseri** eller **essay** på høstparten i tiende klasse. La temaet være muntlig aktivitet.

30 spørsmål om lesing

Når og hvor liker du best å lese?	Hva er de beste begrunnelsene for at norske elever skal lære å lese tekster på svensk og dansk?	Hvilken bok er den vakreste boka du vet om?	Hva vil det si å lese en tekst passe fort?	Hva vil det si å nærlæse en tekst?
Sier du til deg selv at du har gjort en leselekse selv om du verken forstår eller husker teksten etter at du har lest den?	Hva slags tekster synes du det er best å lese på skjerm, og hva slags tekster synes du det er best å lese på papir?	Er det mulig å lese en tekst samtidig som man tenker på noe helt annet enn teksten?	Hvorfor kan det være lurt av foreldre å lese bøker for barna før de legger seg?	Hva innebærer det å søkelese?
Hvordan ville du reagere hvis en god venn spurte om du ville bli med til en bokhandel eller et bibliotek i en times tid?	Hvorfor er det vanskeligere å lese en tekst med bare store bokstaver enn en tekst med både små og store bokstaver?	Hva er det som kan gjøre en tekst uleselig?	Hva er fordelen med e-bøker, altså bøker som man kan lese på mobil og nettrett?	Hva vil det si å skumlese en tekst?
Hva er vitsen med bare å lese bildetittlene og mellomtitlene i en avisartikkel før man bestemmer seg for om man vil lese videre?	Hvilke tekster har du lest siden du stod opp i dag tidlig, medregnet tekst på mobilen og tekst på ulike gjenstander?	I hvilke tilfeller kan det være ekstra viktig å lese det som står med liten skrift?	Hva kan være grunnen til at mange mennesker heller vil lese papirbøker enn bøker på nettrett?	Hvilke råd vil du gi til en medelev som leser en tekst og kommer til et ord som han eller hun ikke forstår?
Hvor mange sider i en roman bør man minst lese før man finner ut at den er så kjedelig at man heller bør velge en annen bok?	Hvis du har fått penger til å kjøpe en bok til deg selv, hvordan vil du tenke når du skal bestemme hvilken bok du skal kjøpe?	Hvilken bok har du likt aller best å lese, og hvorfor likte du denne boka så godt?	Hva vil det si å lese en tekst med et kritisk blikk?	På hvilke måter kan ord og uttrykk i en setning være utehevet, og hva er vitsen med slike utehevinger?
Hvorfor er det viktig å kunne lese?	Hva synes du er de beste grunnene for å lese flere ungdomsbøker?	Hva vil det si å lese mellom linjene?	Hvilke lesestrategier kan det være lurt å benytte allerede før man begynner å lese en fagtekst (førlesestrategier)?	Hvilke lesestrategier kan det være lurt å benytte etter at du har lest en fagtekst for første gang, for å huske og forstå teksten bedre?

30 spørsmål om lytting

Hvordan kan du vise med kroppsspråket at du lytter til andre?	Hvilke knep kan du bruke for å late som om du lytter godt til det læreren sier?	Hender det at du oppsummerer det samtalepartneren din sier for å kontrollere at du har forstått ham eller henne riktig?	Hvordan kan du bli en bedre lytter i samtaler der du føler at den andre snakker og snakker uten stopp?	Hvordan kan det å lytte til lyd og rytme hjelpe deg til å forstå en sang enda bedre?
Hvordan kan du med ansiktsuttrykk vise at du lytter til andre?	Hva mener en person som påstår at det er lurt å lytte også til pausene?	Hva sier du til påstanden om at det er lettere å få med seg innholdet i et foredrag hvis du ikke samtidig skal vurdere foredraget?	Føler du at du er flink til å lytte til det som blir sagt når du drømmer, eller følger du dårlig med på hva som blir sagt når du drømmer?	På hvilken måte lytter du forskjellig til en tale og til en diskusjon i klassen?
Har ordene «lytte» og «høre» ulik betydning, og hva er i så fall forskjellen?	Hva skal til for at du blir distraheret når du prøver å lytte til et foredrag?	Hva sier du til påstanden om at folk av og til forvrenger det som sies og bare hører det de vil høre?	Hva kan læreren gjøre for å motivere oss til å lytte enda bedre til det som blir sagt i diskusjonene i norsktimene?	Hva innebærer det å notere passe mye under et foredrag?
Hva vil det si å «lytte ved dørene»?	Når du selv holder foredrag, hvordan merker du at tilhørerne lytter til det du sier?	Hva sier du til påstanden om at vi lytter mest oppmerksomt når temaet for samtalen interesser oss?	Hva er fordelene og ulempene med å få utdelt støtteark i forkant når man skal lytte til et PowerPoint-foredrag?	På hvilken måte kan innholdet og språkbruken i et foredrag gjøre det vanskelig for lytterne å få med seg innholdet?
I hvilke tilfeller synes du at det er vanskelig å fange opp sangteksten når du lytter til musikk?	Når du har ordet, hvordan blir du påvirket av lytteferdighetene til dem du snakker med?	Hva sier du til påstanden om at det å lytte er en ferdighet som kan øves opp?	Hva er fordelene og ulempene ved å lytte til lydbøker framfor å lese bøkene selv?	Hvilke grunner tror du finnes for at gamle mennesker synes det er vanskelig å følge med i samtaler med ungdom?
Hva slags opplysninger tror du NRK er ute etter når de vil undersøke folks lyttervaner?	Hva sier du til påstanden om at lytting i hovedsak er en passiv aktivitet?	Hva sier du til påstanden om at lytting i stor grad handler om intelligens?	Finnes det norske dialekter som du synes det er ekstra vanskelig å lytte til?	Liker du like godt å lytte til svensk tale som til dansk tale? Hvorfor? Hvorfor ikke?

30 spørsmål om skriving

Kva synest du skil pen handskrift frå stygg handskrift?	Kva kan vere grunnen til at skriveforskjarar rår lærarar til å bruke fleire eksempeltekstar i undervisninga?	Kva vil det seie å tenkjeskrive for å kome i gang?	Kva meiner vi med at ein tekst har «ein raud tråd»?	Kva tenkjer du sjølv om kva som skal til for at du skal bli endå flinkare til å skrive?
Synest du det er mest romantisk med handskrivne eller maskinskrivne kjærleiksbrev? Kvifor er det slik?	Kva er fordelane og ulempene ved at to elevar samarbeider om å skrive ein felles tekst?	Kva trur du det vil seie å «ryddeskrive for å utvikle eit førsteutkast»?	Kva slags tekstar likar du best å skrive – og kvifor er det slik?	Kva for ein tekst er du mest stolt over å ha skrive?
Korleis kan det vere god skriveopplæring å la elevar skrive av flotte eventyr og noveller for hand?	Kva vil det seie å lage ein disposisjon til ein tekst?	Kva er dei sterkeste sidene til deg som skrivar?	Kan du fortelje om ein gong du fekk orden på tankane dine ved å skrive?	Finst det ord eller formuleringar du føler at du brukar litt for ofte når du skriv – og kan du eventuelt gi eksempel?
Kva kan vere grunnane til at mange norsklærarar ber elevane føre inn teksten sin med blå eller svart penn?	Kvifor vel mange skribentar å bruke mykje tid på å omarbeide ein tekst, til dømes ved å stryke ut eller flytte på avsnitt?	Kva meiner vi med uttrykka «temasetningar» og «kommentarsetningar»?	Korleis vil du beskrive skrivestilen din?	Kva for eit skriveråd er det aller beste du har fått?
Kva kan handskrifta seie om tankane og veremåten til ein person?	Kvifor kan det vere lurt å lese teksten høgt for deg sjølv når du er nesten heilt ferdig med han?	Når bør vi markere avsnitt?	Høyrer du til dei som blir provosert av å sjå tre spørsmålsteikn etter kvarandre?	Korleis ville du reagere om du til bursdagen din fekk eit sju dagar langt skrivekurs i Jotunheimen?
På kva måtar kan vi lese korrektur på våre eigne tekstar?	Kva kan vere bakgrunnen for det gamle rådet om å lese ein tekst bakfrå, setning for setning, for å leite opp skrivefeil?	Kva meiner vi med uttrykket «variert ordbruk»?	Kva meiner du kjenner tilkna ei god overskrift?	Korleis vil du beskrive dine eigne skrivevanar?

30 spørsmål om munnleg aktivitet

I kva situasjonar snakkar du aller mest?	Kva skal til for at du skal delta på ein endå betre måte i fagsamtalar?	Kva er dei sterkeste sidene dine når det gjeld munnleg aktivitet?	Korleis kan du førebu deg til ein munnleg aktivitet ved å lese og skrive?	Kven er den beste talaren/opplesaren du veit om, og kvifor tenkjer du på akkurat denne personen?
Snakkar folk som beveger mykje på leppene, tydelegare enn andre?	Kva er fordelane og kva er ulempene ved å lære foredrag og talar utanåt?	Korleis bør vi stille spørsmål for å trekke andre menneske med i ein samtale?	Kva vil det seie å snakke passe høgt i ulike samanhengar?	Korleis varierer du snakkemåten etter alderen til den du snakkar med?
Korleis kan vi bruke kroppsspråket for å understreke kva vi vil?	Korleis kan vi bruke ansiktsuttrykk for å gjere ein bodskap endå tydelegare?	Korleis kan ein gjere det lettare for elevar å seie det dei eigentleg meiner i ein skuletime?	Kva meiner samtaleforskarar med omgrepa «turtaking» og «reparasjonar», trur du?	Korleis kan vi oppdage at vi pratar for mykje når vi er saman med andre?
Korleis kan vi gjere ei opplesing meir spennande og meir forståeleg ved å leggje ekstra trykk på enkelte ord?	Korleis kan vi gjere ei opplesing meir spennande og meir forståeleg ved å bruke pausar på ein god måte?	Korleis kan vi gjere ei opplesing meir spennande og meir forståeleg ved å variere lesetempoet?	Korleis kan vi gjere ein tekst betre ved å lese han opp med ulike stemmekvalitetar?	Kva kjenneteiknar ei god opplesing?
Korleis kan vi best førebu oss når vi har fått i oppdrag å lese ein tekst høgt for andre?	Kvifor kan det vere slik at nokre menneske slepp seg meir laus når dei snakkar på dialekt, trur du?	Korleis plasserer vi tunga i munnen når vi lagar skj-lydar, og kva gjer vi når vi lagar kj-lydar?	Korleis brukar vi munnen når vi lagar vekselvis rulle-r, skarre-r og gane-r?	På kva måte har teknologien endra måten som skodespelarar snakkar på, trur du?
Kva argument vil du bruke for å overtyde ein venn til å øve på ei framføring ved å bruke diktafonen på mobilen?	Korleis kan du grunngi rådet om å øve til ei framføring ved å snakke til spegelen på baderommet?	Kvifor kan det vere god øving for nokre elevar å halde talar og foredrag for hunden sin?	Kvifor brukar mange elevar ungdomsspråk framfor fagspråk når dei snakkar fag med kameratar?	Kva tenkjer du om folk som brukar mykje slang, framord eller bannord medan dei snakkar?

30 spørsmål om digitale ferdigheter

I hvilke tilfeller kunne du komme til å si: «Her har du jammen valgt en lite passende skrifttype»?	Hva innebærer begrepet «nettvert»?	Hva er poenget med stilverktøyet i Word?	Hva skjer når du er i Word og trykker på «CTRL» + «P»? Kjenner du til andre kortkommandoer?	Hvilke skrifttyper tror du at du klarer å gjenkjenne?
I hva slags tekster er det naturlig å plassere teksten i flere spalter?	Hva slags tekster og teksttyper kan du finne på nettet som du ikke kan finne på papir?	Hvordan kan man bruke et tekstbehandlingsprogram for å finne fram til rettskrivingsfeil?	Hvilken knapp på tastaturet tror du litt spøkefullt blir kalt for «rett-og-slett-knappen»?	På hvilke måter kan du utheve skrift når du skriver i Word?
Hvilke dataprogrammer synes du at elevene bør lære å bruke i norskimene?	Hva tror du menes med at leserne skaper sine egne leseruter når de leser tekster på nettet?	Hvilke rettelser kan tekstbehandlingsprogrammet gjøre hvis du har slått på funksjonen «autokorrektur»?	Hvilket tegn på tastaturet blir i nabolandene våre kalt for «snabel-a» og «elefantøre»?	Når er det fornuftig å bruke punktlister i Word?
Hvordan vil du forklare for en tiåring hva som er forskjellen på gode og dårlige sökeord?	Hvilke metoder kan være brukbare hvis du ser at teksten din er akkurat litt for lang til å få plass på en A4-side?	Hva heter de bokstavene som er plassert på den nederste bokstavrekken på tastaturet?	Hvor på tastaturet er tabulatorknappen, og hva er vitsen med den?	Til hva slags teksttyper synes du at det kan være fornuftig å bruke midtstilt skrift?
Hva menes med begrepene «plagiat» og «plagiatkontroll»?	Hvordan virker funksjonen «Spor endringer», f.eks. hvis du samarbeider med en medelev om å skrive et Word-dokument?	Hva heter de seks bokstavene som er plassert lengst til venstre på den øverste bokstavrekken på tastaturet?	Hvor mange fingrer bruker du når du skriver med datamaskin?	Hva er fordelene og ulempene ved å bruke blokkjustert tekst (både rett venstremarg og rett høyremarg)?
Hva skjer hvis man kommer borti «insert»-knappen mens man skriver på datamaskin?	Hvordan kan man få fram en svensk «ö» på et norsk tastatur, (en «ö» med tødler) ?	Hva er vitsen med Word-funksjonen «Sett inn sideskift»?	Når du skriver med tøtsj-metoden, hvilke bokstaver skal pekefingrene hvile på?	I hvilke tilfeller synes du at det kan være fornuftig å utstyre tekster med linjenummer?

Tips til førebuingsdagen

På førebuingsdagen er det meininga at elevane i stor grad skal styre seg sjølve. Denne tipslista er meint som ei hjelptil elevane, slik at dei kan leggje opp dagen på ein fornuftig måte.

Idémyldring

Når du har fått høyre kva temaet er, lagar du eit **tankekart** med utgangspunkt i temaet. Kjenner du til filmar, romanar, forteljingar, dikt, songtekstar eller sitat som har med temaet å gjere? Kva har du lært om temaet før – anten i norskfaget, i andre fag eller utanfor skulen?

Kvifor tankekart? Når du får fram kva du allereie veit om temaet, blir det lettare å ta til seg ny kunnskap. Dessutan kan du få fram gode idear som du kan bruke når du skal skrive på eksamensdagen.

Arbeid med ord

Plukk ut substantivet/substantiva i temanamnet og lag eit **ordkart** for kvart substantiv. Eit ordkart liknar mykje på eit tankekart, men har gjerne eit fastare oppsett. På dei ulike greinene som veks ut frå midtsirkelen, kan du til dømes skrive «synonym», «antonym», «overomgrep», «sideomgrep», «underomgrep», «eksempel» og «tilsvarande ord på andre språk». Merk ei eiga grein med «ordforklaring» – og hugs på at nokre ord kan ha fleire tydingar. Samarbeid med medelevar om å finne ord som kan passe til dei ulike greinene.

Kvifor ordkart? Når du analyserer eit ord grundig, forstår du ordet betre. Dessutan kan du arbeide fram gode idear til tekstane dine.

Rettskrivingstips

Lag ei liste over «**temaord**», altså ord som er veldig aktuelle å bruke i ein tekst om temaet. (Er temaet kjærleik, kan aktuelle temaord til dømes vere «forelsking», «kjærast», «gut», «elske», «kysse», «halde», «vakker» og «trufast».) Kontroller skrivemåten til desse orda, og skriv også ned bøyingsformene.

Kvifor skrive ned «temaord»? Det er dumt å få skriveauil i ord som du nesten heilt sikkert kjem til å bruke på eksamensdagane. PS: Kanskje er det aller viktigast med slike rettskrivningslister på sidemålsdagen?

Lese- og lyttestategiar

Les **førebuingsmateriellet** grundig. For kvar tekst du les, og for kvart bilet du ser (også på framsida), skriv du ned stikkord, nøkkelord og assosiasjonar. Tenk over kva teksten/biletet kan ha med hovudtemaet å gjere. Følg også lenkene som finst i førebuingsmateriellet, for på den måten får du tilgang til nye tekstar. Til slutt er det lurt å samanfatte alle notata i eit eige tankekart. Ta med **øretelefonar** dersom du vil høyre på lydfilene i førebuingsmateriellet!

Kvifor lese førebuingsmateriellet? Når du les grundig, får du større kunnskapar om hovudtemaet for eksamensdagen, og du kan få idear både til innhald og sjanger. Dessutan kan du få eit ganske godt grunnlag for å gjette på korleis B-oppgåvene til eksamen vil sjå ut.

Samarbeid

Delta i **diskusjonar** om førebuingsmateriellet, anten i smågrupper eller på diskusjonsforum på læringsplattforma/internettet. Kva veit dokker om hovudtemaet? Kva trur dokker er sannsynlege undertema på skrivedagen? Kjenner dokker til andre tekstar om hovudtemaet enn dei som finst i førebuingsmateriellet?

Kvífor diskutere? Gode idear oppstår ofte i samtalar med andre. Når du diskuterer, kan det også hende at du får meir orden på halvferdige idear som er i ferd med å bli klekte ut i hovudet ditt. Dessutan er det ålreit å bryte opp ein lang førebuingsdag med litt snakking!

Sjangervifte

Lag ei **oversikt** som viser korleis du kan lage tekstar om hovudtemaet og undertemaa i ulike sjangrar. Finst det til dømes opningar for å skrive bokmelding, brev, debattinnlegg, dagbok, dikt, dramatekst, drøftingsartikkel, essay, eventyr, fagartikkel, forteljing, intervju, kåseri, nettprat, novelle eller reportasje? Tving deg sjølv til å pønske ut skriveidear til minst sju ulike sjangrar!

Kvífor tenkje på sjangrar? Sjølv om du ikkje blir beden om å skrive i ein spesiell sjanger til eksamen, kan kunnskapen din om ulike sjangrar hjelpe deg med å få fasong på teksten din. Idemyldringa kan gi deg idear både om korleis du skal skrive – og om kva du vil skrive om.

Eigne kjelder

Søk etter **fleire tekstar** med utgangspunkt i temaet for eksamensdagane. Satsar du på å skrive ein argumenterande eller informerande tekst, kan du samle saman faktaopplysningar, argument og sitat. Satsar du på å skrive ein skjønnlitterær tekst eller eit kåseri, kan trefflistar på Google gi deg inspirasjon til gode historier, truverdige miljøskildringar og humoristiske poeng. Hugs på å skrive ned kjelder undervegs!

Kvífor leite fram fleire tekstar? Skal du skrive ein god tekst, er det som oftast ein fordel med gode kunnskapar om temaet du skriv om. Leitar du fram slike tekstar på eiga hand, finn du fram til tekstar som andre ikkje finn – og da aukar sjansen for at du greier å vere original!

Småskriving

Lag **disposisjonar** og skriv moglege **inndeiningar**. Gjett på korleis B-oppgåvene vil sjå ut, og start arbeidet med å lage gode svar på desse B-oppgåvene. Kanskje treff du blink? Kanskje finn du ut at du bør finne fram til endå fleire kjelder medan du enno har sjansen? Eit viktig råd: Ver innstilt på at du kan bomme på gjettingane dine – og at du på eksamensdagen kanskje må leggje bort skriveidear som du hadde håpt på å fullføre ...

Kvífor lage disposisjonar og utkast? På eksamensdagen skal du skrive to eller tre tekstar, og kanskje får du lita tid til å utvikle gode idear.

Kjeldeliste

Lag **kjeldelista** ferdig allereie på førebuingsdagen. Stryk heller bort dei kjeldene du ikkje får brukt. På den måten kan du spare tid på sjølve eksamensdagen!

Hjelpeark til førebuingsdagen – 1

Skjemaet nedanfor kan hjelpe deg til å halde styr på alle ideane du får medan du arbeider deg gjennom førebuingsmateriellet. Bruk ei rad for kvar tekst.

Tekstnamn Bildetittel	Kommentarar/idear
	Sjanger: Nøkkelord: Assosiasjonar:

Hjelpeark til forberedelsesdagen – 2

Hvilke muligheter byr de ulike sjangrene på? Tenk på hovedtemaet og mulige undertemaer for eksamensdagene og skriv inn ideer/tittelforslag for hver sjanger:

Brev:

Debattinnlegg:

Dagbok:

Dramatekst:

Drøftingsartikkel:

Essay:

Eventyr:

Fortelling/novelle:

Intervju:

Kåseri:

Reportasje:

Andre sjangerer:

Tips til eksamensdagen

Før du drar heimanfrå

Ta med deg skrivesaker, lærebok, ordbok, regelbok, feilsamling («Dette gjer eg alltid feil»), hugsliste («Fem råd til meg sjølv»), ark frå norsklæraren, notat frå førebuingsdagane, kjeldeliste, øyretelefon, mat og drikke.

Når du er på veg til eksamenslokalet

Møt opp i god tid. Eksamensdagen er ikkje dagen du bør kome for seint. Kjem du aller først inn i eksamenslokalet, kan du kanskje sikre deg den aller beste plassen?

Når du får sjå oppgåvene

Les alle oppgåvene, både A-oppgåve(r) og B-oppgåver før du byrjar å skrive. Du vel sjølv kor mykje tid du vil bruke på kvar oppgåve – og kanskje kan du denne gongen få vist fram mest ved å prioritere A-delen? Skriv på eit ark kor lang tid du vil bruke på kvar oppgåve (til dømes 1,5 timer på A1, 2 timer på A2 og 1,5 timer på B2).

Når du planlegg svaret ditt

Les oppgåva nøye. Strek under viktige ord i oppgåvebestillinga. Dersom du blir bedd om å gjere fleire ting (til dømes å leggje inn både tankereferat, replikkar og miljøskildringar i ein tekst), kan du skrive eit 1-tal, eit 2-tal og eit 3-tal ved dei tre krava – slik at du hugsar alle tre.

Når du svarer på A-oppgåva/A-oppgåvene

Sjølv om du ikkje blir bedd om å lage ei overskrift, ei innleiing, ein hovuddel og ei avslutning, kan det vere lurt å byggje opp teksten på den måten. Skal du kommentere ein tekst (eller samanlikne to tekstar), er det ofte lurt å vise til heilt konkrete ord og uttrykk – og etterpå skrive ned nokre kommentarsetningar med tankar om desse orda og uttrykka. Hugs på at det ofte er i A-delen at du får verkeleg få sjansen til å vise fram norskfaglege kunnskapar. Bruk gjerne norskfaglege omgrep.

Når du vel B-oppgåve

Tenk deg nøye om før du vel kva for ei B-oppgåve du vil svare på. Dei siste åra har fleire av B-oppgåvene vore ganske «styrte», på den måten at du skal svare på fleire delbestillingar. Slike delbestillingar kan hjelpe deg til å byggje opp teksten, men det kan også hende at du endar opp med å skrive fleire småtekstar som ikkje heng ordentleg saman. På den andre sida har fleire av oppgåvesetta også hatt svært opne oppgåvebestillingar der du kan få lov til å vere kreativ og bruke idear frå førebuingsdagen. Kva er best for deg?

Når du skriv sakprega tekstar

Dei elevtekstane som blir vurderte som ekstra gode, har ofte eitt eller fleire av desse kjennteikna:

- Teksten kunne ha stått godt på eigne bein utanfor eksamenslokalet: Det kan verke som om den eleven som har skrive, har sett for seg ein situasjon og ein modellesar utanfor eksamenslokalet.
- Det finst gode overgangar mellom avsnitta i teksten.
- Dei fleste avsnitta har typiske startsetningar, kommentarsetningar og sluttsetningar.

Når du skriv skjønnlitterære tekstar

Dei elevtekstane som blir vurderte som ekstra gode, har ofte eitt eller fleire av desse kjennteikna:

- Hovudpersonen er interessant. Han eller ho har eit bestemt mål, noko som han eller ho prøver å oppnå. Ofte held hovudpersonen noko skjult for omverda. Ikkje alltid er det samsvar mellom kva personen tenkjer, gjer og seier.
- Teksten har relativt lite handlingsreferat, men mykje skildringar og tankereferat. Forfattaren kommenterer ofte handlingar slik at lesaren forstår dei betre.
- Teksten inneheld ei eller anna form for minneglimt, der lesaren får vite om noko som har skjedd hovudpersonen tidlegare i livet.
- Teksten inneheld frampeik, altså ei eller fleire opplysningar som peikar framover i handlinga.
- Teksten inneheld detaljar som er viktige for handlinga. (Til dømes kan det vere ein interessant detalj at høgsterettdommaren alltid les Noregs lover klokka 18.14, men oftast er det direkte uinteressant å få vite at hovudpersonen brukar 24 minutt på å sykle til skulen ...)
- Teksten har ofte ein gjennomtenkt komposisjon, til dømes ein klar samanheng mellom tittelen og sluttpoenget.

Når du pussar på språk og stil

Vurderingsskjemaet til skriftleg eksamen gir fleire hint om kva som kan varme hjartet til ein sensor:

- Vel ord som passar til den tenkte mottakaren og formålet med teksten.
- Bruk gjerne norskfaglege ord der det er naturleg.
- Bruk gjerne språklege verkemiddel – for eksempel språklege bilete, samanlikningar, gjentakingar eller bokstavrim.
- Les gjerne teksten for deg sjølv – eller bruk datafusjonar som får datamaskinen til å lese teksten for deg. Rett opp om du hører at ord manglar eller at setningar ikkje heng saman.
- Kast eit blikk på begynnarorda i kvar ytring. Startar du altfor ofte med korte småord som «Han»/«Han»/«Han», «Det»/«Det»/«Det» eller «Så»/«Så»/«Så»? Kan du nokre stader byte om på ordrekjkjefølgja for å få eit substantiv eller ein preposisjonsfrase i starten av ytringa?
- Dersom du opnar ei ytring med «Dette» – er det heilt klart kva du siktar til? Kan du i staden skrive for eksempel «Denne påstanden», «Denne motsetninga» eller «Dette problemet»?

Når du er komen til slutten

Dropp å skrive «SLUTT» og særleg «THE END» på slutten av ein tekst. Sensor skjønar når teksten er slutt ...

Når du les korrektur

Når du har slått opp eit ord og er sikker på at du har funne den riktige skrivemåten til ordet, kan du markere ordet med bakgrunnsfarge for å hugse at du har slått opp ordet. Mot slutten av dagen kan det nemleg hende at du har slått opp på tjue, femti eller hundre ord – og da er det ikkje lett å hugse kva du har kontrollert og kva du ikkje har kontrollert. Merk all teksten og fjern bakgrunnsfargen før du leverer inn!

Faste frasar til A-oppgåva

Eksamenssetta har dei siste åra hatt ei A-oppgåve som går ut på å samanlikne to tekstar. Lista nedanfor kan gi deg idear til korleis du kan starte nokre av setningane og avsnitta i ein slik tekst:

	BOKMÅL	NYNORSK
Til innleiinga	<ul style="list-style-type: none"> Hva skjer når en sang blir oversatt fra dialekt til bokmål og nynorsk? Hordan dukker personvernet opp som et spørsmål ... Hvordan blir samfunnsforholdene i vikingtiden skildret ... Dette spørsmålet skal jeg prøve å ... I denne teksten sammenlikner jeg ... 	<ul style="list-style-type: none"> Kva skjer når ein song blir sett om frå dialekt til bokmål og nynorsk? Korleis dukkar personvernet opp som eit spørsmål ... Korleis blir samfunnstilhøva i vikingtida skildra ... Dette spørsmålet skal eg prøve å ... I denne teksten samanliknar eg ...
Til hovuddelen	<ul style="list-style-type: none"> Fortellingen «Svartrasten» er skrevet av Kari Øyslebø og handler om ... Kort oppsummert dreier klagebrevet seg om hvordan ... Forfatteren som har skrevet diktet, ... Den første gangen jeg leste novellen, tenkte jeg ... Ser vi grundigere på bildet, kan vi legge merke til ... Når dikteren bruker adjektivet «mørk», tror jeg han vil få fram at ... Journalisten skriver at «Northug leika med konkurrentane», og dette kan være et eksempel på ... «Sola stig sakte», står det i den tredje tekstlinja, og her bruker dikteren ... Disse argumentene viser ... 	<ul style="list-style-type: none"> Forteljinga «Svartrasten» er skiven av Kari Øyslebø og handlar om ... Kort samanfatta dreier klagebrevet seg om korleis ... Forfattaren som har skrive diktet, ... Den første gongen eg las novella, tenkte eg ... Ser vi grundigare på biletet, kan vi leggje merke til ... Når diktaren brukar adjektivet «mørk», trur eg han vil få fram at ... Journalisten skriv at «Northug leika med konkurrentane», og dette kan vere eit døme på ... «Sola stig sakte», står det i den tredje tekstlinja, og her brukar diktaren ... Desse argumenta syner ...
Til avslutninga	<ul style="list-style-type: none"> Hva er likt og hva er ulikt i de to tekstene? Hva har de to tekstene til felles? I begge tekstene finnes ... Både i leserbrevet og i sangteksten ... Begge tekstene er skrevet på en måte som ... Selv om noe er likt, finnes det også noe som er ulikt. En konklusjon kan være at ... Jeg synes at ... 	<ul style="list-style-type: none"> Kva er likt og kva er ulikt i dei to tekstane? Kva har dei to tekstane til felles? I begge tekstane finst ... Både i lesarbrevet og i songteksten ... Begge tekstane er skrivne på ein måte som ... Sjølv om noko er likt, finst det òg noko som er ulikt. Ein konklusjon kan vere at ... Eg synest at ...

Word-hjelpen (PC)

Problem 1:

Jeg skriver en skjønnlitterær tekst og vil bruke anførelstegn for å markere sitat, ikke replikkstreker.

LØSNING:

- For å få fram sitattegnet som brukes for å markere starten av et sitat, klikker du på disse tastene samtidig: ALT + SHIFT + V.
- For å få fram sitattegnet som brukes for å markere slutten av et sitat, klikker du disse tastene samtidig: ALT + SHIFT + B.

Problem 2:

Jeg finner bare korte bindestreker på tastaturet, ikke lange tankestreker/replikkstreker.

LØSNING:

- Velg «Sett inn» fra menylinjen, deretter «Symbol» og «Avansert symbol».
- Velg riktig font i dialogboksen.
- Klikk på replikkstreken (som er litt lengre enn bindestrekken).
- Trykk på «Sett inn» og «Lukk».

NB: Hvis du vil spare deg selv for den lange prosedyren hver gang du skal sette inn en replikkstrek, kan du bruke kopi-funksjonen og lim-inn-funksjonen!

Problem 3:

Replikkvekslinger blir omgjort til punktlister.

LØSNING:

- Velg «Verktøy» fra menylinjen, deretter «Autokorrektur» og «Fortlöpende autoformatering».
- Fjern haken ved «Automatisk punktmerkede lister».
- Trykk «OK».

Problem 4:

Jeg skriver en skjønnlitterær tekst og ønsker vanligvis ikke avstand mellom linjene.

LØSNING:

- Marker all teksten ved å trykke disse to tekstene samtidig: CTRL + A
- Velg «Format» fra menylinjen, deretter «Avsnitt».
- Ifeltet som har overskriften «Avstand»: Sørg for at det står «0 pkt» i begge vinduene (både under «Før» og «Etter»).
- Trykk på «OK».

Problem 5:

Jeg vil skrive et skuespill, men oppsettet blir så utrolig stygt ...

LØSNING:

- Bruk tabellverktøyet. Sett inn en tabell med to kolonner og en mengde rader.
- Høyrejuster teksten i den venstre kolonnen, som inneholder opplysninger om hvem som sier fram replikkene.
- Skriv replikkene inn i den høyre kolonnen. Her må teksten være venstrejustert.
- Vil du sette inn en ekstra rad, plasserer du den blinkende markøren utenfor tabellraden og trykker på ENTER-knappen. En ny rad vil danne seg under den raden der du hadde plassert markøren.
- Til slutt: Plasser markøren inni tabellen og høyreklikk. Velg «Kantlinjer og skygge-linjer». Velg «Ingen» og trykk «OK».

Problem 6:

Jeg får ikke skrevet inn topp- og bunntekst.

LØSNING:

- Velg «Vis» og «Topptekst og bunntekst».

Feilfinningsteknikkar i Word

Skriv du på pc, trykkjer du på CTRL-tasten og H-tasten for å få fram søkjevindaugen.

Tips 1: Søk etter bokmålsord som stavekontrollen ikkje tek.

Lista nedanfor syner nokre av dei orda som lett kan forvekslast av bokmålsbrukarar. Dei orda som står med feit skrift i venstre kolonne, kan du skrive inn i søkjefeltet. Trykk på «Søk neste»-knappen og vurder om du i staden skal skrive inn ordet frå høgre kolonne:

Ba (kjemisk symbol for barium)	eller	bad (preteritum av å <i>be</i>)
man (hankjønnsord, «hestehår»)	eller	ein (pronomen, «folk», «vi», «du»)
rød (imperativ av å <i>røde</i> , «prate»)	eller	raud (adjektiv, «farge»)
sort (hankjønnsord, u.f. eintal, «type»)	eller	svart (adjektiv, «farge»)
sto (hokjønnsord, «kvileplass for krøter»)	eller	stod (preteritum av å <i>stå</i>)
kvis (imperativ av å <i>kvise</i> , «bruse opp»)	eller	viss (subjunksjon, «om», «dersom»)
syv (imperativ av å <i>syvje</i> , «å bli søvnig»)	eller	sju (mengdeord, «7»)
øy (infinitiv, «jamre, klage»)	eller	auge (inkjekjønnsord, «synsorgan»)

Tips 2: Søk etter faste uttrykk som mange stavar feil.

Nokre faste uttrykk har ein annan skrivemåte på nynorsk enn på bokmål, men stavekontrollen vil ikkje reagere, fordi kvart enkelt ord har godkjent skrivemåte.

- Søk etter «ved sidan av» (feilskriving). Erstatt med «ved sida av».
- Søk etter «i løpet av» (feilskriving). Skriv om!

Tips 3: Søk etter «da», «då» og «når».

Når orda «da», «då» og «når» dukkar opp i ei setning, blir det ofte kluss:

- Har du brukt «da»/«da» berre om enkeltståande hendingar i fortida?
- Har du brukt «når» om gjentekne hendingar i fortida – og om hendingar i framtida?
- Dersom ytringa byrjar med «Da», «Då» eller «Når»: Har du hugsa komma etter leddsetninga som står først i heilsetninga? (Pass også på ytringar som startar med «Viss» eller «Dersom»!)

Tips 4: Søk etter hermeteikn ("" eller »).

Mange surrar med teiknsetjinga ved replikkar. Her er nokre døme på kva som er korrekt:

- «Eg vil ikkje.» [Punktum før det siste hermeteiknet i replikkar]
- «Det var dumt», sukka guten. [Komma etter det siste hermeteiknet, men før utsegsverbet]
- «Kjem du?» spurde kona. [Spørsmålsteikn før det siste hermeteiknet – ingen komma]
- «Nei!» skreik sonen. [Utropsteikn før det siste hermeteiknet – ingen komma]
- Ho sa det rett fram: «Eg sluttar!» [I nokre tilfelle kolon før replikken.]

Tips 5: Søk etter ulovlege preteritumsformer.

Skriv inn «et » (e + t + mellomrom) for å sjå alle orda i teksten som sluttar på desse to bokstavane. Det er greitt at inkjekjønnsord i bunden form eintal har ei slik ending, men på nynorsk skal verb **aldri** ha ei slik ending. I dei aller fleste tilfella skal du bytte ut verbendinga «-et» med «-a» (til dømes slik at bokmålsforma *hoppet* blir til *hoppa* på nynorsk.)

Tips 6: Søk etter egedomsord.

Eit søk etter «_mi» (mellomrom + m + i) vil vise deg ulike bøyingsformer, både «min», «mi», «mitt» og «mine». Nedanfor ser du egedomsord som kan vere aktuelle å søkje etter:

- Min, mi, mitt, mine
- Din, di, ditt, dine
- Hans, hennar
- Sin, si, sitt, sine
- Vår, vårt, våre
- Dykkar, dokkar
- Deira

A) Vurder om egedomsordet står på rett plass, for på nynorsk plasserer vi som oftest egedomsordet *etter* substantivet:

- Min største bil (*bokmål*) → Den største bilen **min** (*nynorsk*)
Han var glad i **sitt** liv. (*bokmål*) → Han var glad i livet **sitt** (*nynorsk*)
Vårt demokrati (*bokmål*) → Demokratiet **vårt** (*nynorsk*)

B) Vurder om egedomsorda «min», «din» og «sin» står saman med hankjønnsord – og «mi», «di» og «si» saman med hokjønnsord:

- Det heiter til dømes «bilen min», «onkelen din» og «sykkelen sin».
- Det heiter til dømes «kua mi», «dama di» og «klokka si».

Tips 7: Søk etter pronomenet «den».

På nynorsk byter vi gjerne ut «den» med «han» når «den» viser til eit hankjønnsord.

- Ikke rør pc-en. **Den** er min! (*bokmål*) → Ikkje rør pc-en. **Han** er min! (*nynorsk*)
Du har tatt stolen. Hvor er **den**? (*bokmål*) → Du har teke stolen. Kvar er **han**? (*nynorsk*)
Paraplyen? Jeg tar **den** med. (*bokmål*) → Paraplyen? Eg tek **han** med. (*nynorsk*)

På nynorsk byter vi gjerne ut «den» med «ho» eller «henne» når «den» viser til eit hokjønnsord. Vi bør altså skilje mellom subjektsform og objektsform.

- Der er klokka. **Den** går ennå. (*bokmål*) → Der er klokka. **Ho** går enno. (*nynorsk*)
Der er sola. **Den** skinner! (*bokmål*) → Der er sola. **Ho** skin! (*nynorsk*)
Hvor er kua? Jeg savner **den**. (*bokmål*) → Kvar er kua? Eg saknar **ho/henne**. (*nynorsk*)
Lue her inne? Ta **den** av deg! (*bokmål*) → Lue her inne? Ta **ho/henne** av deg! (*nynorsk*)

Tips 8: Søk etter bokmålsprega genitivsuttrykk og passive verbformer.

Skriv inn «s » (s + mellomrom) for å sjå alle orda i teksten som sluttar på bokstaven «-ss». På denne måten kan du lett spore opp ord og uttrykk som du bør skrive på ein annan måte:

- Hun ødela **mannens** båt. (*bokmål*) → Ho øydela **båten til mannen**. (*nynorsk*)
Jeg låste opp **bilens** dør. (*bokmål*) → Eg låste opp **bildøra**. (*nynorsk*)
Livets problemer (*bokmål*) → **Dei problema som finst i livet**. (*nynorsk*)
Dørhåndtaket presses ned. (*bokmål*) → **Nokon** pressar ned dørhandtaket. (*nynorsk*)
Blomster ønskes ikke. (*bokmål*) → **Vi** ønskjer ikkje blomar. (*nynorsk*)
Det tenkes for lite. (*bokmål*) → **Folk** tenkjer for lite. (*nynorsk*)

Tips 9: Still stavekontrollen inn på nynorsk – og bruk han!

OMSETJINGSKRYSS

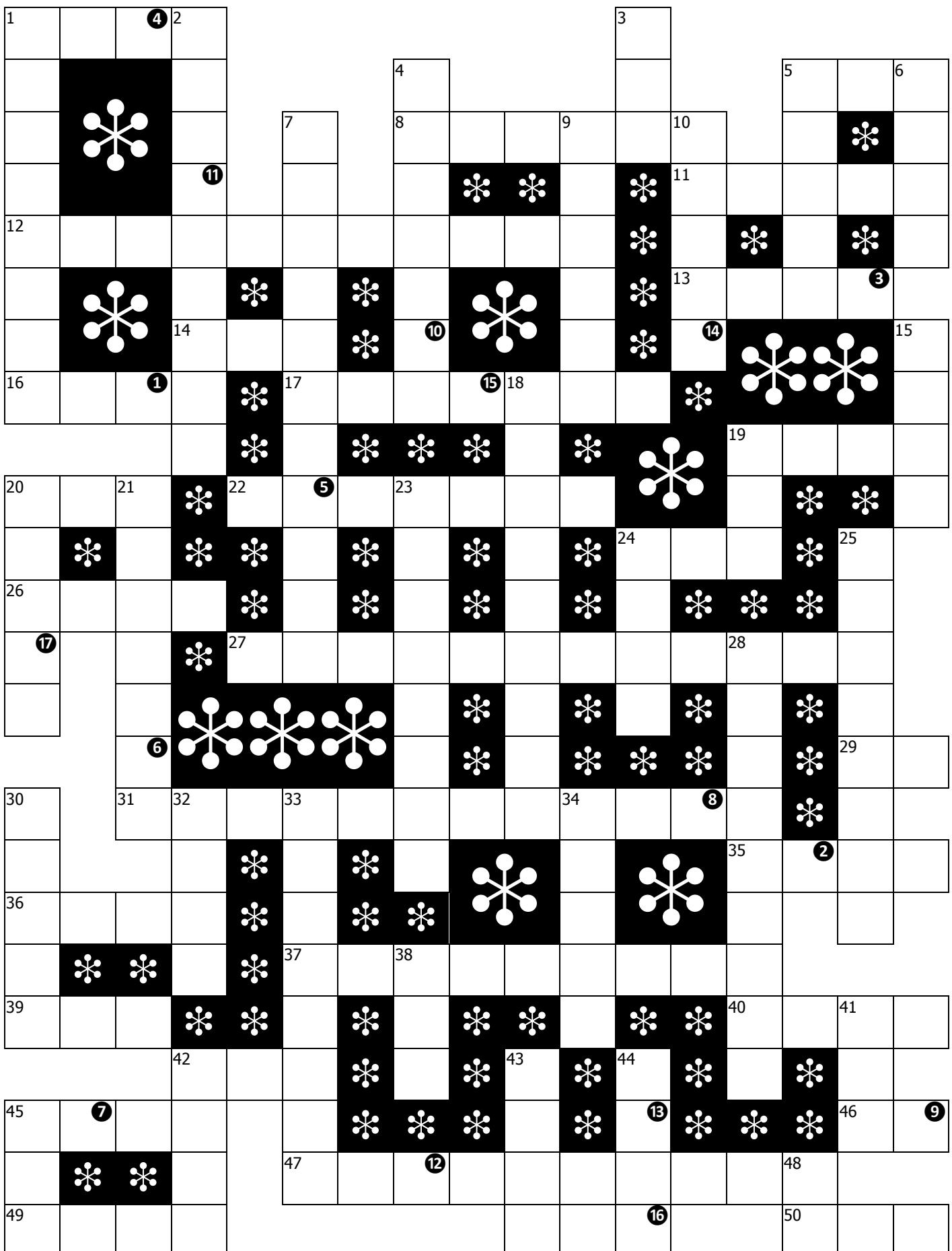
I dette kryssordet skal du erstatte det uteheva og understreka bokmålsordet med eit nynorskord som passar inn i nynorsksetninga – og i rutenettet. Bruk bokstavrutene merkte med svarte rundingar for å finne kontrollordet under sjølve kryssordet. Lykke til!

VASSRETT

1. Store delar av New Orleans ligg under **vann** når det flaumar.
5. Dei fekk vondt langt inn i hjarterota da dei **så** at asylbarn som hadde vakse opp i Noreg, vart rykte opp og kasta ut av landet.
8. Ungdomsskuleeleven var fire år første gong han var på Sandfloeggi. Etterpå har han **jevnlig** vore på Hardangervidda.
11. Du bør ta ein grundig vask i huset med **jevne** mellomrom.
12. Galsgow er den fattigaste byen i Storbritannia. Dei slit med fattigdom, **arbeidsløs** ungdom og høg kriminalitet.
13. På skuleballet blir det klart **hjem** dei har kåra til «dronning».
14. «Nærbilete av dritande **kuer** vil få folk til å hoppe i stolen!»
16. Debattprogrammet tysdag kveld fekk pulsen min til å **øke** faretruande. Dei diskuterte vegbygging på Vestlandet.
17. «Ein må heie på dei som **tenker** litt annleis, for det er mange måtar å leve livet sitt på», sa stortingsrepresentanten.
19. Laurdag sette han inn utlikningsmålet då **lagene** møttest til seriekamp.
20. Lindås kommune er med i MOT på sjette året. Målet er å gjere ungdomane sterke nok til å ta eigne **valg**.
22. No er ikkje **ensomhet** noko nytt fenomen i Noreg. Stadig fleire lever liva sine åleine, somme frivillig, andre ikkje.
24. Hallingdølen vart kåra til årets lokalavis i 2014. «Avisa har **høy** kvalitet i alle sjangrar», skreiv juryen.
26. Det er kanskje ikkje så merkeleg at **saken** førte til debatt og skarpe replikkar: Vegingenøren ville flytte på kyrkjegarden.
27. Johannes Thingnes Bø vart **verdensmester** i skiskyting.
29. «Kjenner **hun** meg att?» spurde Morten (87). Det var 73 år sidan den første gongen han trefte gamlekjærasten.
31. Han måtte levere **selvangivelse** til likningskontoret.
35. Bildet blei tatt ein **gang** mellom 0100 og 0300 natt til fredag.
36. Renate vil bu i heimbygda livet ut, for der **kommer** alltid naboane når ho treng hjelp.
37. Dei 80 **søkerne** var fra Bodø i nord til Oslo i sør.
39. **Et** godt menneske er betre enn alt anna godt.
40. **Innerst** inne likar eg best cola og kebab, men det trur eg ikkje eg torer å seie høgt ...
42. Ein klok **sønn** veit nok til å late som om faren er klokare.
45. Den kjærleiken som aldri vart liv, som aldri vart noko anna enn ein draum, kan **være** den kjærleiken som varar lengst ...
46. Ein mann låg bortmed berget og **spiste** gråstein.
47. Hovudstaden er Budapest, og landet grensar til **Østerrike**, Slovakia, Ukraina, Romania, Kroatia, Serbia og Slovenia.
49. Ovanfor vegen står ungbjørka så velsigna **grønn** og ung!
50. Då far min runda 50 år, påstod han at alder berre er eit **tall**.

LODDRETT

1. Svlsten var ikkje **ondartet**, men måtte behandlast med medikament i halvtanna år.
2. Eg prøvde å beherske meg medan ungane var i **nærheten**, men det hende at eg lira av meg stygge ord om sjukehuset.
3. Bestefar hadde vonde **knær**, men klaga berre litt.
4. Det var ikkje **sjeldent** at læraren spurde om nokon hadde sett nøklane hans, og han skulda oss ofte for å ha tatt dei.
5. Det blei **enighet** om kvaliteten, men ikkje om prisen.
6. Du bær lære ungane dine at det er lov å slå andre i konkurransar – når du **gjør** det med stil.
7. Fire grunneigarar ville ikkje **undertegne** avtalen om trefelling.
9. Noko inni meg sa at eg burde stå opp, men kroppen min ville ikkje **adlyde**.
10. Det vart ikkje skatepark. Heile prosjektet **gikk** i gløymeboka.
15. Dei kjem med låge skuldrar og spelar **uten** press.
18. Ein dag møtte han ei **jevngammel** jente. Tilsynelatande var ho like einsam – og litt rar.
19. Slik var det: I langrennsløypa **lå** dei anten nest sist eller sist.
20. RS 159 skal få namnet Elias, kalla opp etter den **lille** rednings-skøyta som for barn har blitt eit symbol på tryggleik og sjøvett.
21. Den same historia blir aldri opplevd **likeledes** av to kvinner.
23. Småtrolla la ut på bildeorientering ved Hatlane. Slik fekk dei lært lokale **stedsnavn** og orientert seg fram til turmålet.
24. Politiet får også fleire andre klager, blant anna frå foreldre som ikkje kan forstå kvifor politiet ikkje kan køyre barna deira **hjem** frå byen når dei har gått tomme for pengar.
25. Eg vil ikkje tippe utfallet av saka på **forhånd**.
28. Presise adresser gir auka **trygghet** for innbyggjarane.
30. Lagspel handlar aller mest om samarbeid, og å lære å **ikke** kjefte – verken på medspelar, motspelar eller dommar.
32. Skrivekompetansen min aukar **jevnt** og trutt.
33. Gigantmerdar utaskjers til ein halv milliard kroner kan bli **løsningen**. Foret må lagast av dyreplankton som havet er rikt på.
34. Vi klarte å halde tempoet **deres** gjennom heile kampen.
38. Lat det alltid vere rom for **hva** ungane sjølve finn på!
41. «Kjære Zygis! Det var kjekt å **se** deg på kinoen sist laurdag!»
42. I Høyanger knyter det seg et **sagn** til helvete, ei lang og djup revne i fjellet.
43. Ulvejegerane **ble** dømde etter den såkalla mafiapragrafen.
44. Ungdomane hadde allereie **vært** der og rydda opp.
45. Ministeren visste ikkje kor mange flyktningar som hadde drukna på **vei** over Middelhavet. Helst ville ho sleppe å vite det.
48. Sju av ti **spiser** frukost kvar dag.

Kontrollord:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----

OMSETJINGSKRYSS

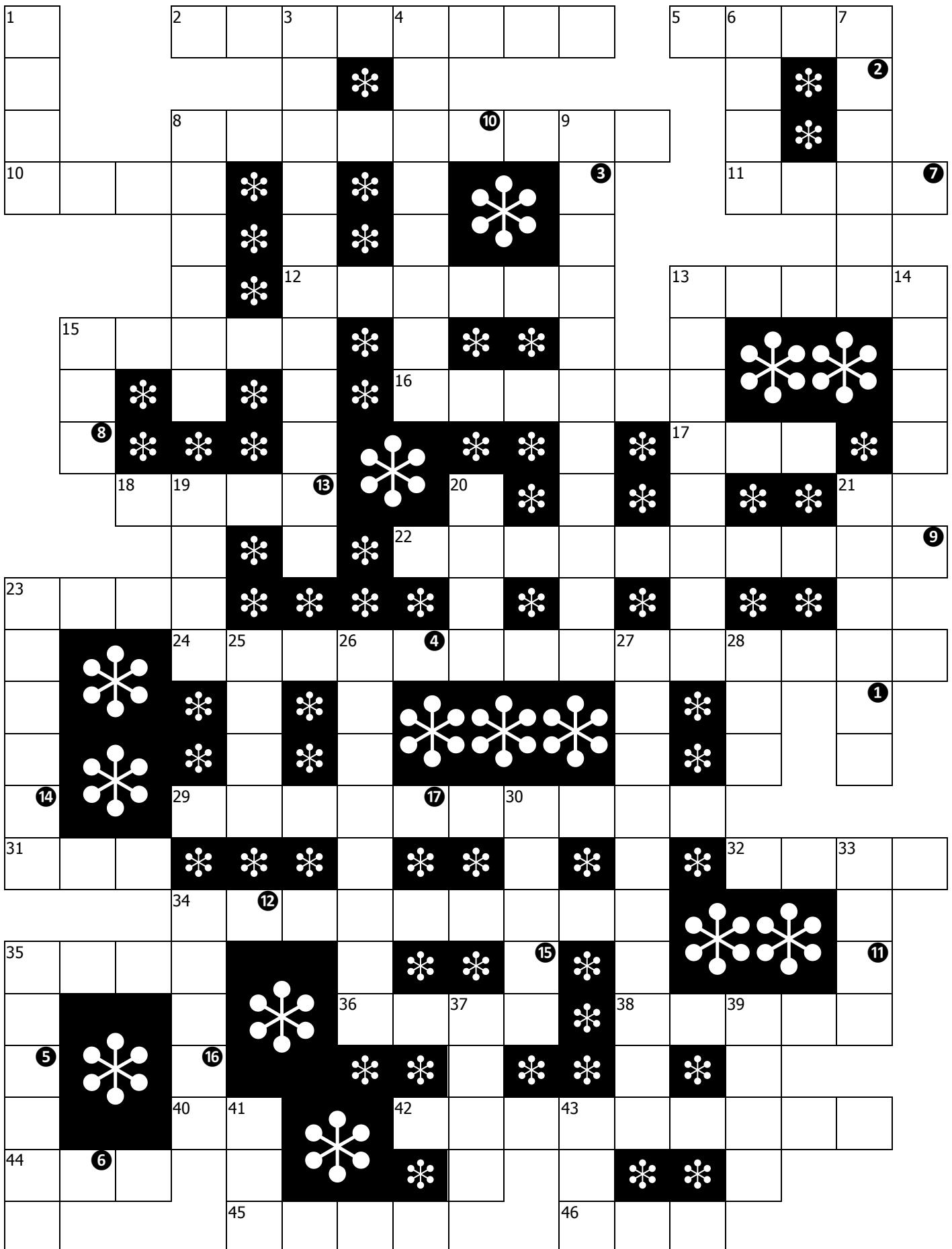
I dette kryssordet skal du erstatte det uteheva og understreka bokmålsordet med eit nynorskord som passar inn i nynorsksetninga – og i rutenettet. Bruk bokstavrutene merkte med svarte rundingar for å finne kontrollordet under sjølve kryssordet. Lykke til!

VASSRETT

2. «To keisame blomekassar i svart plast fekk ny utseende», melder lokalavisa Kvinnheringen.
5. Gyda på hjørnet inviterte til sang og mat, leik og prat.
8. «Eg håpar selvsagt på kontrakt med A-laget, men det hastar ikkje», seier den kjekke 18-åringen med eit smil om munnen.
10. Det er med dyp sorg eg høyrer at naboen vår er gått bort.
11. Elevrådet var godt fornøyd med å få nye benkar til skulegarden.
12. Rektoren var ein skikkeleg tøff samfunnsdebattant. Han torde å si det som måtte seiast, sjølv om han vart upopulær.
13. Det er stor forskjell på å øre eit insekt på soverommet og i hagen.
15. Å sakne folk er den finaste triste kjensla som finnes.
16. Han hugsa godt den første gangen han tjuvlånte sykkelen.
17. «Dei vakraste er ofte de mest einsame», sa diktaren.
18. Den sikta 21-åringen seier han blei lova jobb på gård i Noreg, men i Bergen måtte han bu med prostituerte og vart tvungen til å stele for 30.000 kroner.
22. Bøkene til Tobias Berger selde som varmt hvetebrodd.
23. Husk at når du trur at alt er tapt, så har du enno framtida framom deg.
24. Ho ønskete å fornye FN og meinte at Brasil og India burde erstatte Storbritannia og Frankrike i Sikkerhetsrådet.
29. Meiningsmålingane har i seg sjølv innvirkning på korleis veljarane røystar.
31. Den største gava far kunne gi oss, ga han igjen og igjen – seg sjølv.
32. Dei som pønskar på hemn, held såra sine åpne.
34. Så snart nokon blir myndige, har politiet taushetsplikt og kan ikkje lenger ta kontakt med foreldra.
35. Legobygginga var eit tilbod dei oppretta for å sikra at borna skulle ha anledning til å treffast på fritida også når det var mørkt.
36. Han syntest planane om gruvedrift ved Førdefjorden var eit godt exempel på idioti.
38. Innen du er åtti år gamal, har du lært alt. Du treng berre å hugse det ...
40. KrF-politikaren Kjell Bondevik sa det slik da Senterpartiet i 1971 ikkje ville ha han som statsminister: «Jeg er djupt såra og vonbroten.»
42. Det er ingen därleg egenskap ved ei forteljing at lesarane berre forstår halvparten ...
44. Slapp ikkje av og tro at ting kjem av seg sjølv!
45. Politiet fekk melding om at ein tyv hadde stukke av med ein mobiltelefon på flyplassen.
46. Det er betre å drite seg ut enn å dø av forstopping.

LODDRETT

1. Ungdomen hadde på førehand valgt ut tre tema som dei meinte var viktige: toleranse, mot og framsnakking.
3. Fleire og fleire skottar ønskjer selvstendighet og vil forlate unionen med England, Wales og Nord-Irland.
4. Når det er Morten sin tur, kjem han med ei aldri så litra advarsel til publikum: «Kapo er ein tøff hund.»
6. Tysdag i førre veke inviterte familien til åpen gard.
7. Dei siste 15 åra har togsambandet mellom Oslo og Bergen vore stengt 40 ganger grunna ras.
8. Ho lop bort til vindauge og såg soldatane kome marsjerande.
9. «Det finst inga god begrunnelse for denne ordninga!» freste guten, før han endå ein gong måtte skru av dataspelet sitt.
13. Vi har tenkt trekvarter århundre tilbake til då fienden gjekk i land ei aprilnatt i ly av nattemørket.
14. «Det var nokre kampar dei åra, få 1957 til 1979, då Hallingdal og Valdres var ett fotballrike», minnest Leif Ove Helling.
15. Det er grenser for kor lykkeleg ein kan bli på ein skala fra ein til ti.
19. Går ei sol ned for deg, sjå ikkje mot vest, men mot øst.
20. Eg såg på spelarane at dette var eit tap som sved skikkeleg.
21. «Vi må forberede oss på ei katastrofe», sa ordføraren då det gjekk opp for han at havnivået kan stige med fleire meter.
23. Ytringsfridomen er hellig og ukrenkjeleg i Noreg.
25. Enkelte held stien sin så ren at dei aldri går på han.
26. Eit demokrati er eit land der fri meiningsutvekslingar ikkje endar med begravelse.
27. Det som er problematisk med boka til Åsne Seierstad, er at ho brukar mykje sitattegn, slik at ein får inntrykk av at dette er folks eigne ord. Men ho har brukt tolk ...
28. Det er ikkje mange årene sidan redaktøren la seg langflat.
30. Å hvile på laurbæra er like farleg som å hvile i snøen. Du slumar inn og dør medan du søv.
33. Guten ville heller skape seg eit stort navn enn å arve det.
34. Bonden steig opp på den høge steinen for å telle kyrne.
35. Ho droppa skriveoppgåva med tungt hjerte.
37. Arbeidslyst og sparevett er mer verdt enn pengar i banken.
39. Han skriv og skriv, men når han les det etterpå, føler han at tekstane ikkje er noe å vise fram for dei andre.
41. Då han var ein liten gutt i Gaza, vart han arrestert av israelske soldatar eit titals gonger. No vil Emad Al-Rozzi at verda skal sjå dei palestinske barna.
43. Fleire personar, av dei tre barn, blei drepne då ukjende gjerningsmenn opna ild mot ein bil på Gazastripa mandag, ifølgje palestinske politikjelder.

Kontrollord:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----

SVENSKE-QUIZ 1

FASIT

1. Hva heter den svenske monarken?
2. Hva heter den svenske tronarvingen?
3. Hva er et overbegrep for Aftonbladet, Expressen og Dagens Nyheter?
4. Hundre svensker ble i år 1520 halshogd på Stortorget i Stockholm på grunn av sine politiske meninger. I hvilken hovedstad bodde kongen som stod bak?
5. Hva er kjælenavnet til det svenske ishockeylandslaget?
6. I hvilken by ligger Sveriges eldste universitet?
7. Hvilket språk ble i år 2000 anerkjent som nasjonalt minoritets-språk i Sverige?
8. Hva kalles Sveriges nasjonalforsamling?
9. Hva heter Sveriges største botaniker gjennom alle tider? (Han levde på 1700-tallet og har fått blomsten linnea oppkalt etter seg!)
10. Den svenske greven Folke Bernadotte reddet over 15.000 skandinaver ut fra konsentrasjonsleirene i Nazi-Tyskland. Hva kaltes transportmidlene han brukte?
11. Hva heter Sveriges naboland?
12. Hva er det svenske navnet til Jean Baptiste Bernadotte, som var svensk konge fra 1818 til 1844?
13. Hva heter bedriften som ble stiftet av Ingvar Kamprad fra gården Elmtaryd i Agunnaryd?
14. Hvilket kjempestort idrettsarrangement fant sted i Stockholm i 1912?
15. Hvilket kjempestort idrettsarrangement fant sted i Sverige i 1958?
16. Hva heter verdens største produsent av knekkebrød?
17. Hva het den omstridte og populære svenske statsministeren som ble myrdet på vei hjem fra kino i 1986?
18. Hva het svensken som oppfant dynamitten i 1866?
19. Hva ble den folkegruppen kalt som bodde i Sverige mellom år 800 og 1050?
20. Hva heter de to bestevennene til Pippi Langstrømpe?
1. Kong Carl XVI Gustaf
2. Kronprinsesse Victoria
3. Svenske aviser
4. København
5. «Tre kronor»
6. I Uppsala
7. Samisk
8. Riksdagen
9. Carl von Linné
10. De hvite bussene
11. Norge og Finland
12. Karl Johan
13. IKEA
14. Sommer-OL
15. Fotball-VM
16. Wasa
17. Olof Palme
18. Alfred Nobel
19. Vikinger
20. Annika og Tommy

SVENSKE-QUIZ 2

FASIT

1. Kva for ei minoritetsgruppe i Sverige har tettstaden Jokkmokk som viktigaste samlingsstad?	1. Samane
2. Kva heiter den største svenske øya?	2. Gotland
3. Kva heiter det høgste fjellet i Sverige?	3. Kebnekaise
(2103 moh.)
4. Kva er den mest populære turistattraksjonen i Sverige?	4. Liseberg
5. Kven var mora til kong Harald V av Noreg?	5. Kronprinsesse Märtha
6. Kva heiter det norske søsterpartiet til det svenske partiet Moderaterna?	6. Høgre
7. Kva heiter det norske søsterpartiet til det svenske partiet Socialdemokraterna?	7. Arbeiderpartiet
8. Kva heiter det svenske søsterselskapet til NRK?	8. SVT
9. Kva heiter det svenske søsterselskapet til NSB?	9. SJ – Statens Järnvägar
10. Kva heiter den svenske versjonen av Vinmonopolet?	10. Systembolaget
11. Kva heiter svensken som har spelt fotball både for Malmö, Ajax, Juventus, Inter, Barcelona, AC Milan og Paris Saint-German?	11. Zlatan Ibrahimovic
12. Kva heiter det svenske langrennet på 90 kilometer som startar i Sälen og sluttar i Mora?	12. Vasaloppet
13. Kva heiter den største vintersportsstaden i Sverige?	13. Sälen
14. Kva heiter det firmaet som Åke Nordin starta i 1960, eit firma som seinare har laga store mengder ryggsekkar og friluftsklede?	14. Fjellräven
15. Kva var namnet til den svenske kongen som gav frå seg den norske trona i 1905?	15. Kong Oscar II
16. Kva heitte popgruppa til Agnetha Fältskog, Björn Ulvaeus, Benny Andersson og Anni-Frid Lyngstad?	16. ABBA
17. Kva heiter den mest prestisjefylte prisen i verda, den prisen som på grunn av ein svensk blir delt ut i Noreg kvart år?	17. Nobels fredspris
18. Kva heiter den delen av Nordsjøen som ligg mellom Noreg og Sverige?	18. Skagerrak
19. Kva heiter den austlegaste delen av Nordsjøen, som ligg mellom Sverige og Danmark?	19. Kattegat
20. Kva heiter dei tre største byane i Sverige?	20. Stockholm, Göteborg og Malmö

SVENSKE-QUIZ 3

1. Hvilken svensk tengeseriefigur spiser dunderhonning for å bli sterk?
2. Hva kalles Sveriges nasjonalsang?
3. Hvilken stil innførte svensken Jan Boklöv i hoppbakkene?
4. Hva slags naturformasjoner skjuler seg bak navnene Vänern, Vätteren og Mälaren?
5. Hvilket selskap har hovedkontor i Stockholm, selger moteklær og har over 3500 butikker i 55 forskjellige land?
6. Hvilket svensk selskap har et navn som betyr «jeg ruller» og produserer lastebiler, busser, anleggsmaskiner og båtmotorer?
7. Hva heter Nordens største berg- og dalbane i tre, som er kalt opp etter den vakreste og beste av de norrøne gudene?
8. I 1701 ble det født en svensk gutt som het Anders, og han fant opp verdens meste brukte temperaturskala. Hva er etternavnet?
9. Hva er svenskene Selma Lagerlöf, August Strindberg, Stig Dagerman og Henning Mankell kjent for?
10. Hva er svenskene Greta Garbo, Ingrid Bergman, Dolph Lundgren, Petter Stormare og Stellan Skarsgård kjent for?
11. Hva heter fantasivennen til barnebokfiguren Albert Åberg?
12. Hvilket pattedyr i grå pels er svartelistet i Norge, mens det finnes over 100.000 dyr i de svenske skogene, særlig sørpå?
13. Hva er svenskene Sixten Jernberg, Thomas Wassberg, Gunde Svan og Charlotte Kalla kjent for?
14. Hvilken særpreget bygning i Stockholm har huset både Melodi Grand Prix og VM-finalen i ishockey?
15. Hvilket svensk tettsted arrangerte i februar 2015 for fjerde gang verdensmesterskap i nordiske grener?
16. Hva produserte selskapet «Svenska Aeroplan AB» fra 1947 til 2011?
17. Hvilket underbuksemerke er oppkalt etter en svensk tennisspiller?
18. I hvilken svensk by ligger «Turning Torso», også kalt «Det snurriga tårnet», Nordens høyeste skyskaper med 54 etasjer?
19. Hva er forkortelsen til den svenske butikkjeden «Inköpcentralernas aktiebolag»?
20. Hva heter de tre baltiske landene som på 1600-tallet var svensk område?

FASIT

1. Bamse
2. Du gamla, du fria
3. V-stilen
4. Innsjøer
5. Hennes & Mauritz
6. Volvo
7. Balder
8. Celsius
9. De var/er forfattere
10. De var/er skuespillere
11. Skybert
12. Villsvin
13. De var/er langrennsløpere
14. Globen
15. Falun
16. Biler (SAAB)
17. Björn Borg
18. Malmö
19. ICA
20. Estland, Latvia og Litauen

SVENSKE-QUIZ 4

FASIT

1. Kva kallar dei Donald Duck i Sverige?
2. Kva for ein Disney-figur heiter i Sverige Joakim von Anka?
3. Kva for ein Disney-figur heiter i Sverige Uppfinnar-Jokke?
4. Kva for nokre Disney-figurar heiter i Sverige Knatte, Fnatte og Tjatte?
5. Kva heiter det svenske selskapet som blei oppretta i 1934 og som tilbyr tryggingstenester i om lag 50 land over heile verda?
6. Kva slags framkomstmiddel har den svenske marinen jakta mykje på både under den kalde krigen og i dei aller siste åra?
7. Kva heiter svenskedronninga?
8. Kva heiter det mest kjende dataspelet som er utvikla av Markus Persson? I 2014 selde han rettane for 2,5 milliardar dollar ...
9. Kva heiter det svenske mobilspillet som går ut på å få tre steinar eller fruktsymbol på rad i same farge?
10. Kva heiter forfattaren som dikta opp Emil, Pippi Langstrømpe og Ronja Røvardotter?
11. I kva for ein bok-serie og tv-serie får vi høre om Tjorven, Båtsman og Melker?
12. Kva heiter guten som Ronja Røvardotter forelskar seg i?
13. Kva heiter dei to brørne i *Brørne Løvehjarte*?
14. Til kva for eit rike kjem Brørne Løvehjarte etter at dei døyr på jorda?
15. Til kva for eit rike kjem Brørne Løvehjarte etter at dei døyr i Nangiljala?
16. Kva heiter den mest populære Astrid Lindgren-figuren blant born i Russland og Ukraina? (Hint: Han har propell på ryggen!)
17. Kva heiter faren, mora og systera til Pippi Langstrømpe?
18. Selma Lagerlöf skreiv «Nils Holgerssons forunderlege reise gjennom Sverige»? Kva var det viktigaste framkomstmiddelet?
19. Kva heiter den svensk-danske tv-serien der delar av handlinga utspelar seg mellom Öresund og København?
20. Kva heiter den svenska hovudflyplassen utanfor Stockholm?
1. Kalle Anka
2. Skrue McDuck
3. Petter Smart
4. Ole, Dole og Doffen
5. Securitas
6. Russiske ubåtar
7. Silvia
8. Minecraft
9. Candy Crush Saga
10. Astrid Lindgren
11. Vi på Saltkråkan
12. Birk Borkason
13. Jonathan og Kavring (Karl)
14. Nangiljala
15. Nangilima
16. Karlsson på taket
17. Anton, Alma og Ida
18. Ei gås («Akka frå Kebnekaise»)
19. Broen
20. Arlanda

SVENSKE-QUIZ 5

FASIT

1. Hvilket norsk uttrykk tilsvarer det svenske uttrykket «Medelsvensson»?
2. Hvem snakker vi om når vi snakker om «söta bror»?
3. Hvem snakker svenskene om når de snakker om «nordbaggar»?
4. Hva gjør du hvis en svensk soldat kaster en håndgranat etter deg?
5. Hvordan høres det ut når svensker prøver å sjonglere med tre egg?
6. Hvorfor kaster svenskene fiskesnøret opp i luften?
7. Hvorfor ser man ofte svensker som kryper på butikkgulvet?
8. Hva skiller svenske stiger fra andre stiger?
9. Hva gjør svensken hvis han mister 46-bussen?
10. Hvordan plukker du ut svenskene i en bilvaskehall?
11. Hvordan kan du se at en svensk har lånt datamaskinen din for å skrive en tekst?
12. Hvorfor åpner svenskene alltid melkekartongene i butikkene?
13. Hva sier en svensk dersom det detter en takstein ned i hodet hans?
14. Hvordan holder du en svensk i aktivitet med et A4-ark i et helt døgn?
15. Hva får man hvis man river et papirark i to?
16. Hvorfor er svenskene så fornøyde hvis de klarer å pusle ferdig et puslespill på mindre enn et halvt år?
17. Hva skjedde med den svenska husmoren som skulle stryke gardinene?
18. Hvordan kan du få en svensk til å le på nyttårsaften?
19. Hva heter Nordens tynneste bok?
20. Hva gjør en svensk når han fryser innendørs?
1. Ola Nordmann
2. Svensker
3. Nordmenn
4. Drar ut splinten og kaster tilbake
5. Splæsj, splæsj, splæsj
6. De prøver seg på fluefiske
7. De leter etter lave priser
8. De har stoppskilt på toppen
9. Han tar 23-bussen to ganger
10. Det er han på motorsykkel
11. Det er korrekturlakk på skjermen
12. Det står *Åpnes her* på kartongene
13. Jättekul
14. Skriv «Snu arket» på begge sider.
15. Et svensk puslespill
16. Det står «3–5 år» utenpå esken
17. Hun datt ut av vinduet
18. Fortell en vits på julafarten
19. Svenske krigshelter
20. Han går til et hjørne som er 90°

FASITSIDER →→→

Omsetjingskryss 1 – side 25

V	A	T	N				K									
O				Æ		S		N		S	Å	G				
N			R	U	J	A	M	L	E	E		J				
D		L	N	E				Y		J	A	M	N	E		
A	R	B	E	I	D	S	L	A	U	S	E	J		R		
R				I		E	D			T	K	V	E	N		
T			K	Y	R		A			R	K			U		
A	U	K	E		T	E	N	K	J	E	R			T		
			N		E				A			L	A	G	A	
V	A	L		E	I	N	S	E	M	D		Å			N	
E		I		K		T		G		H	Ø	G		F		
S	A	K	A		N	A		A		E			Ø			
L		E		V	E	R	D	S	M	E	I	S	T	E	R	
E		I					N		M		M		R		E	
		N					A		A			Y		H	O	
I		S	J	Ø	L	V	M	E	L	D	I	N	G		A	
K			A		Ø		N			E			G	O	N	G
K	J	E	M		Y					I			L		D	
J			T			S	Ø	K	J	A	R	A	N	E		
E	I	T				I		V		A			I	N	S	T
			S	O	N		A		B		V		K		J	
V	E	R	E		G			L		O				Å	T	
E			G		A	U	S	T	E	R	R	I	K	E		
G	R	Ø	N						I	E			T	A	L	

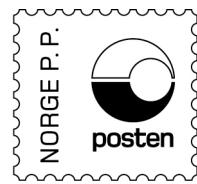
K	O	N	T	I	N	E	N	T	A	L	S	O	K	K	E	L
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Omsetjingskryss 2 – side 27

V	U	T	S	J	Å	N	A	D	S	O	N	G			
A				J		T			P		O				
L		S	J	Ø	L	V	S	A	G	T	E	N			
D	J	U	P		L		A		R		N	Ø	G	D	
			R		V		R		U			E			
			A		S	E	I	E	N	H	Ø	Y	R	E	
F	I	N	S	T		N			N	U			I		
R		G		E		G	O	N	G	E	N		T		
Å			N						I		D	E	I	T	
	G	A	R	D		S		V	R			F			
	U		E		K	V	E	I	T	E	B	R	Ø	D	
H	U	G	S			E		N		Å			R		
E		T	R	Y	G	G	I	N	G	S	R	Å	D	E	T
I			E		R					I		R		B	
L			I		A					T	A		U		
A		I	N	N	V	E	R	K	N	A	D				
G	A	V			F			V		T		O	P	N	E
		T	E	I	E	P	L	I	K	T				A	
H	Ø	V	E		R			L						M	
J		L			D	Ø	M	E			I	N	N	A	N
A		J			E						K		O		
R		E	G		E	I	G	E	N	S	K	A	P		
T	R	U		U		R			L		O				
E			T	J	U	V			D	Ø	Y				

B	O	R	G	A	R	D	Å	D	S	M	E	D	A	L	J	E
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

B-økonomi

Norsknytt

Norsknytt nummer 1-2015

Returadresse:
Norsknytt
Postboks 303
7601 LEVANGER

Per Sivle (1857–1904)

LERKA

*Og vesle lerka
ho hev det so
at finn ho ein tuve-topp
fri for snjo,
so kved ho i
med sin gladaste song,
– so trur på vår
med ein einaste gong.
– «Å hei! å hi! å tiriliti!»*

*Og vesle lerka
ho hev det slik
at finn ho ein solstråle,
so vert ho rik.
Då stig ho i høgdi
og trallar i lit
til sumar på jord,
endå snøen ligg kvit,
– «Å hei! å hi! å tiriliti!»*

*Og lyngtuva, det
er lerka sitt fat.
Der set ho seg ned,
og så fær ho seg mat.
Og når ho er mett,
ho takkar så glad
Vårherre for maten
med kvitter og kvad
– «Å hei ! å hi! å tiriliti!»*

*Gud signe deg!
du er fuglen min, du!
Gud signe no deg
med di glade tru!
Og møter eg kulde
og snjo på min veg,
Gud gjev meg i sol-tru
å kveda med deg:
– «Å hei ! å hi! å tiriliti!»*